

**ПОСИЛЮВАТИ
ПРОФЕСІЙНУ СПРЯМОВАНІСТЬ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ**

П. І. ШЕВЧЕНКО,

*ректор Криворізького педінституту,
заслужений учитель УРСР*

Усе починається з учителя. Якщо він удома, над книгою, створюючи урок, пережив хвилювання думок і почуттів, — діти у класі йому відгукнуться. Байдужим зайшов у клас — вони це одразу відчують, нудьга охопить і їх.

Пригадується один з диспутів, на якому обговорювалися питання: «Чому ти обрав педагогічну професію? Яким, на твій погляд, повинен бути хороший учитель?». Говорили пристрасно, палко; сперечалися, мріяли. Деякі висловлювання студентів закарбувалися у пам'яті:

— У нашій школі були різні вчителі. Одних ми любили, інших ні, ще до інших ставилися байдуже. Чому? Мені здається тому, що не кожен з них був по-справжньому людяним, не кожен знаходив шлях до наших сердець. Учитель повинен бути добрим, лагідним і водночас вимогливим, ґрунтовно знати свій предмет й уміло його викладати, бути морально чистим...

— Приємно усвідомлювати, що першооснову майбутнього робітника, інженера, лікаря закладаєш ти — народний учитель, виховуєш людину, гідну нашого часу...

Як бачимо, вчитель — це людина, внутрішній вогник якої горить яскра-

во і запалює серця своїх вихованців. Праця вчителя нелегка, вона потребує постійного напруження всіх духовних сил, мудрого терпіння і великої любові до дітей.

Ще В. І. Ленін наголошував: учителіві не можна обмежуватися рамками вузької професійної діяльності. Вчительство повинно злитися з усією масою трудящих, яка веде боротьбу. Завдання нової педагогіки — пов'язати учительську працю із завданнями соціалістичної організації суспільства.

У наш час, час крутого перелому в усіх сферах суспільного життя, безкомпромісної боротьби з тим, що заважає рухатися шляхом прискорення соціально-економічного розвитку, якісного перетворення радянського суспільства, «учитель — дуже важлива дійова особа перебудови» (Горбачов М. С. Революційній перебудові — ідеологію оновлення: Промова на Пленумі ЦК КПРС 18 лютого 1988 р. — К.: Політвидав України, 1988. — С. 4).

Щоб мислити і працювати по-новому, до чого закликає партія, необхідно насамперед перебудувати освіту й виховання. Школа не одержить сучасного вчителя без радикальних змін у підготовці випускників педагогічних інститутів. Звичайно, для цього потрібний певний час, але починати перебудову потрібно вже сьогодні.

У чому ж полягають зміни у вихованні майбутніх учителів — романтиків педагогічної професії?

Передусім у творчому підході до справи, в необхідності ломки догматичних методів та методик викладання, у дійових зв'язках школи і вузу.

Це завдання ректорат і партійна організація нашого інституту вирішують різними шляхами. Аналіз результатів психолого-педагогічних досліджень і досягнення передової вузівської практики переконують, що головною ланкою в ланцюгу взаємопов'язаних вимог до формування педагогічних якостей, умінь та навичок студентів є підвищення рівня їхньої професійної підготовки.

Схарактеризуємо основні фактори й умови відповідного спрямування навчально-методичної та науково-дослідної роботи. *Оптимізація навчання за циклом психолого-педагогічних дисциплін.* Лаконічно висловлю свою позицію словами народної мудрості: «Не забувай старе, воно новизну тримає».

Урок-дослід, урок-роздум, урок-диспут, урок-відкриття в поєднанні з традиційними прийомами і методами сьогодні владно входять у дидактичну систему інституту. У проведенні практичних та семінарських занять наші викладачі відводять значне місце постановці педагогічних задач, створенню рольових ситуацій «студент — учитель, група — клас», діловим іграм тощо. Все це підвищує педагогічну грамотність, учить мистецтву спілкування, формує вміння критичного аналізу й самоаналізу. А в кінцевому результаті зростає рівень професійної готовності майбутнього класовода.

Удосконалюючи зміст дисциплін за вибором, переглянули перелік спецкурсів та спецсемінарів, ввели нові: «Методика патріотичного та інтернаціонального виховання й міжнаціональних відносин», «Етика і психологія сімейного життя», «Профілактика шкідливих звичок у дітей», «Керівник гуртка дитячої технічної творчості» та ін.

Усі спеціальні курси й методики викладачі читають з урахуванням досягнень педагогічної науки і школи. На практичних заняттях глибоко аналізуються програми для 4-річної початкової школи, нові підручники, методичні комплекти; вивчається досвід учителів-новаторів. До керівництва семінарами залучаємо досвідчених класоводів, які проводять заняття зі студентами безпосередньо у школах.

Педагогізація викладання спеціальних дисциплін. Тут використовуємо традиційні вузівські форми: бібліографічні огляди, створення відповідного фонду лекцій (для обміну досвідом за принципом «естафети»); проведення спільних засідань кафедр («Формування комуністичного світогляду студентів у процесі вивчення психолого-педагогічних і суспільних дисциплін», «Формування професійно-педагогічних умінь студентів у викладанні математики»); методичних семінарів та конференцій («Професійна спрямованість у процесі вивчення спеціальних дисциплін», «Шляхи використання проблемного навчання в практиці вищої школи»).

Ми прагнемо всіляко посилювати вимогливість до майбутніх учителів. І тут слушною була б така зміна: державний екзамен зі спеціальності випускники складають після річного стажування на робочому місці, а потім одержують диплом. Водночас органам

народної освіти слід рекомендувати цільового набору лише тих абітурієнтів, які вже на шкільній лаві виявляють справжню зацікавленість, хист до роботи з дітьми і глибокі теоретичні знання.

Впровадження електронно-обчислювальної техніки. Комп'ютеризація навчання розширює дидактичні й методичні можливості вчителя. У найближчі два — три роки плануємо облаштувати кілька кабінетів персональними комп'ютерами (два кабінети вже функціонують). Це дасть змогу мультиплікувати виучувані процеси, розглядати їх у природній динаміці, використовувати алгоритми розв'язання різноманітних задач, здійснювати самоконтроль виконання й оперативно перевіряти якості знань та вмінь. Комп'ютери слугуватимуть своєрідним «електронним підручником», «спаринг-партнером» у самостійній роботі студентів з предметів взу.

Розвиток творчої пошукової діяльності студентів. «Я навчався, творячи», — На мою думку, цими словами Е. К. Олковський висловив важливий педагогічний принцип. Готувати майбутніх учителів мають викладачі, які доводять і постійно доводять свій високий творчий рівень практичними результатами в наукових дослідженнях. Не наукова практична діяльність має бути частиною їхньої праці, а викладання — важливою складовою наукової роботи. Тільки в такому разі навчання може по-справжньому органічно пов'язати наукою та шкільною практикою, студент почне переймати у своїх викладачів найцінніше — дійовий стереотип реального творчого підходу до справи.

На факультеті підготовки вчителів початкових класів склалася певна система науково-дослідної роботи студентів. Так, першокурсники ознайомлюються з тематикою досліджень своїх наставників, залучаються до написання рефератів, у реальних умовах школи вчать спостерігати й узагальнювати педагогічні явища. На II курсі діяльність розширюється і поглиблюється: майбутні класоводи одержують тематичні завдання, які виконують у проблемних групах на базі шкіл, про завершені роботи доповідають на різних наукових конференціях та семінарах. На III і IV — творчі пошуки студентів спрямовані відповідно на підготовку курсових і дипломних ро-

біт (за напрацьованим матеріалом попередніх років); кращі з них рекомендуються до друку або на республіканський конкурс.

Позааудиторна виховна робота у поєднанні з навчальною — основа виховання у кожного студента активної професійної позиції. Організаційно справу координує студентський клуб «Учитель», методичну допомогу йому надають викладачі кафедр педагогіки і психології, спеціальних методик.

...Після занять одні студенти йдуть на зустріч з майстрами педагогічної праці, інші поспішають на стадіон, у спортивні секції, хтось готується до засідань «за круглим столом». Вирує життя в 41 гуртку художньої самодіяльності. Жителі багатьох міст республіки мали змогу ознайомитися з репертуарним доробком інститутських ансамблів: вокально-інструментального «Контакт», вокального «Лілея», ложкарів «Сувенір» та хорової капели, яким присвоєне почесне звання народних.

Як показав досвід роботи нашого колективу, чітко продумана система професійної спрямованості навчального процесу значно удосконалює фахову кваліфікацію майбутнього вчителя, поглиблює інтерес до педагогічної діяльності, підвищує загальний рівень культури і тим самим готує класоводів до розв'язання складних завдань перебудови середньої загальноосвітньої школи.

ШКОЛИ МІСТА НА ШЛЯХАХ ПЕРЕБУДОВИ

В. М. МІРОШНИЧЕНКО,

зав. Криворізького міськвн

Зусилля педагогічних працівників міста спрямовані на успішне втілення в життя рішень XXVII з'їзду КПРС, лютого (1988 р.) Пленуму ЦК КПРС, XIX партійної конференції. У цій роботі чільне місце відводимо першій ланці шкільного навчання — початковим класам. Зокрема міський відділ народної освіти значну увагу приділяє зміцненню матеріальної бази, піднесенню освітнього рівня педпрацівників цієї категорії, вдосконаленню системи підвищення їхньої професійної майстерності.

З допомогою партійних, радянських органів, трудових колективів промислових підприємств у школах обладна-

но 614 навчальних кабінетів для 1—3 класів. За підсумками атестації, яку щорічно проводить міськвн, 228 класів-кабінетів визнано зразковими, 328 оцінено балами «5» та «4».

Значну організаторську роботу в цьому напрямі проводить Саксаганський райвн. У школах № 19, 119, 41, 122 за участю шефів та батьків створено по 18—20 кабінетів для молодших учнів, і всі вони визнані зразковими. Тут зібрано необхідну наукову й методичну літературу, дидактичні посібники і ТЗН, обчислювальну техніку. Все це сприяє якісному виконанню програм початкових класів.

Постійною нашою турботою є створення навчальної бази для дітей 6-річного віку. Проаналізувавши наявні можливості шкіл і врахувавши, що в місті будується чимало нових дошкільних закладів (8—10 щороку), вирішили піти шляхом комплексного використання бази цих установ. З цією метою в 47 обладнано блоки для шестиліток, у 13-ти нових вони передбачені проектами. Де цих умов немає, найменші учні частково перебуватимуть у дошкільних установах поблизу шкіл.

Сьогодні в 60 школах і 132 дошкільних закладах навчається 6,5 тис. першокласників-шестиліток. Відділи народної освіти турбуються про підвищення освітнього рівня вчителів початкових класів. За останні роки він помітно зріс.

Цьому сприяло створення у багатьох педагогічних колективах умов для праці та навчання вчителів-заочників. Як правило, вони мають навчальне навантаження у паралелі з досвідченим учителем; кваліфікованих консультантів з числа вчителів-предметників; раціонально складено розклад їхніх уроків; молоді педагоги своєчасно забезпечуються необхідною літературою та ін.

Такі питання серйозно аналізуються в ході атестації вчителів, що мають середню спеціальну освіту. Їм неодмінно рекомендуємо підвищувати свій освітній рівень, допомагаємо в цьому.

Плідно працює в цьому напрямі Дзержинський райвн: з 18 загальноосвітніх шкіл у 14 практично всі вчителі молодших класів мають вищу освіту. Позитивний досвід є також у СШ № 11, 34, 71, 84, 85, 90, 91, 100 та 112.

Міський відділ постійно вдосконалює моральне заохочення педагогічних працівників. На відміну від попередніх років, ці питання вирішуються в обстанов-